

Làng Phù Ninh

Làng Phù Ninh tục gọi là **làng Nành** nay thuộc xã Ninh Hiệp, huyện Gia Lâm, vào đầu thời Nguyễn thuộc tổng Hạ Dương, huyện Đông Ngàn, phủ Từ Sơn, trấn Kinh Bắc (từ năm 1831 là tỉnh Bắc Ninh). Xa xưa, Phù Ninh là một làng lớn, gồm sáu giáp : **Tổ Thôn, Ninh Thượng, Nhân Hậu, Đính Thượng, Đính Hạ** và **Nội Đình**. Cuối thế kỷ XVI, các giáp : **Tổ Thôn, Đính Hạ, Nội Đình** tách thành các làng (cũng là các xã) mang tên **Hiệp Phù, Ninh Giang, Ninh Xuyên** (sau đổi thành **Tế Xuyên**); còn các giáp **Ninh Thượng, Nhân Hậu, Đính Thượng** chuyển thành các làng : **Thượng, Trung, Hạ** nằm trong xã **Phù Ninh**.

Sau Cách mạng Tháng Tám 1945, các xã trên hợp nhất với nhiều xã khác. Đến giữa 1956 tách ra thành xã Ninh Hiệp thuộc huyện Từ Sơn, tỉnh Bắc Ninh. Từ tháng 5- 1961 xã Ninh Hiệp chuyển về huyện Gia Lâm (Hà Nội). Làng Phù Ninh được viết trong bài là làng của ba giáp: **Ninh Thượng, Nhân Hậu, Đính Thượng**, tức ba thôn Thượng, Trung, Hạ.

Phù Ninh có vị trí rất tiện lợi cả đường thủy và đường bộ, nên có chợ Nành vốn ở bãi Dĩ gần sông Thiên Đức chuyển về giữa làng vào những năm giữa thế kỉ XVIII, một tháng 6 phiên vào các ngày 3 và 8, lưu thông hàng hoá từ miền núi xuống miền xuôi, từ Bắc vào Nam, tạo cho làng có một nền kinh tế khá phát đạt, để từ đó, làng nổi tiếng nhiều mặt, trong đó có truyền thống hiếu học và khoa bảng.

Dưới thời phong kiến, Phù Ninh có bốn vị đỗ đại khoa. Đó là **Nguyễn Khắc Trung** (đỗ Hoàng giáp, năm, 1523, làm quan đến Hiến sát sứ), **Lê Dao** (Hoàng giáp, đỗ năm 1559, làm quan đến chức Cấp sự trung), **Đào Quốc Hiến** đỗ Tiến sĩ năm 1691, từng đi sứ sang nhà Thanh năm 1709, làm quan đến chức Hình bộ Tả thị lang), **Nguyễn Bá Tông** (đỗ Tiến sĩ năm 1706), làm Phủ doãn Phụng Thiên, được cử đi sứ nhà Thanh và mất trên đường đi).

Họ Nguyễn ở Phù Ninh nay còn nhà thờ họ và là một dòng họ lớn. Thời Lê, họ này có ba vị Quận công, 8 vị tước Hầu. Trong số họ, Nguyễn Bá Chiêm xuất thân từ cảnh nghèo, sau vào lính trở thành võ quan, có công đánh giặc Bão, một ngày được phong ba cấp. Dẹp yên giặc, ông không nhận bổng lộc mà chỉ xin vua cho đem doanh trại về để xây đình làng. Vua chấp thuận và ông đã giúp cả xã xây bốn ngôi đình. Thời Nguyễn có một số người của họ Nguyễn theo nghề y, được vua chọn vào cung, phong chức quan chuyên trách về nghề y. Nghề y này nay vẫn được duy trì ở Phù Ninh dưới dạng sao tẩm và buôn bán thuốc, kê đơn bắt mạch điều trị bằng thuốc Nam.

Làng Phù Ninh xưa có tới ba ngôi đình là **đình Cả** (hay **đình Đàn an**) dựng năm 1659 là ngôi đình lớn (nay không còn); **đình Hạ** dựng sau đình Cả ít năm, còn bảo tồn được nguyên dạng đến ngày nay; đình **Ninh Giang** (dựng năm 1665, nay vẫn còn). Điều đáng lưu ý là cả ba ngôi đình này đều do Vĩnh Quận công - người làng bỏ một khoản tiền lớn, trên 1500 quan xây dựng

Làng còn có ba chùa là : chùa **Cả** (hay chùa Nành, tên chữ là **Pháp Vân tự**), do nhiều vị trong Hoàng tộc nhà Mạc dựng vào năm 1583; chùa **Khánh Ninh** dựng năm 1664; chùa **Đại Bi** dựng năm 1673. Cả hai chùa này đều do các tôn thất, hoàng phi nhà Lê và chúa Trịnh góp công xây dựng. Ngoài ra còn có **Thạch sàng**, là một sập bằng đá và một cây hương đặt trong một ngôi nhà tám mái, dựng vào năm 1733. Tương truyền đây là nơi ngự của Khâu Đà La, nên lễ hội chùa Pháp Vân hàng năm, thường rước kiệu từ đây về chùa làm lễ.